

СТАРИНАР

*На корицама: Каснолатенска керамика,
Мала Врбица – Ајмана, Вајуга – Песак (фото: Н. Борић)*

*Sur la couverture: La céramique de La Tène finale,
Mala Vrbica – Ajmana, Vajuga – Pesak (photo: N. Borić)*

Археолошки институт Београд

СТАРИНАР

НОВА СЕРИЈА КЊИГА L/2000

Уредник

МИЛОЈЕ Р. ВАСИЋ

Редакциони одбор

Растко ВАСИЋ, Милутин ГАРАШАНИН, Ноел ДИВАЛ (Париз), Маја ПАРОВИЋ-ПЕШИКАН,
Марко ПОПОВИЋ, Снежана ГОЛУБОВИЋ (секретар редакције), Никола ТАСИЋ

БЕОГРАД 2001.

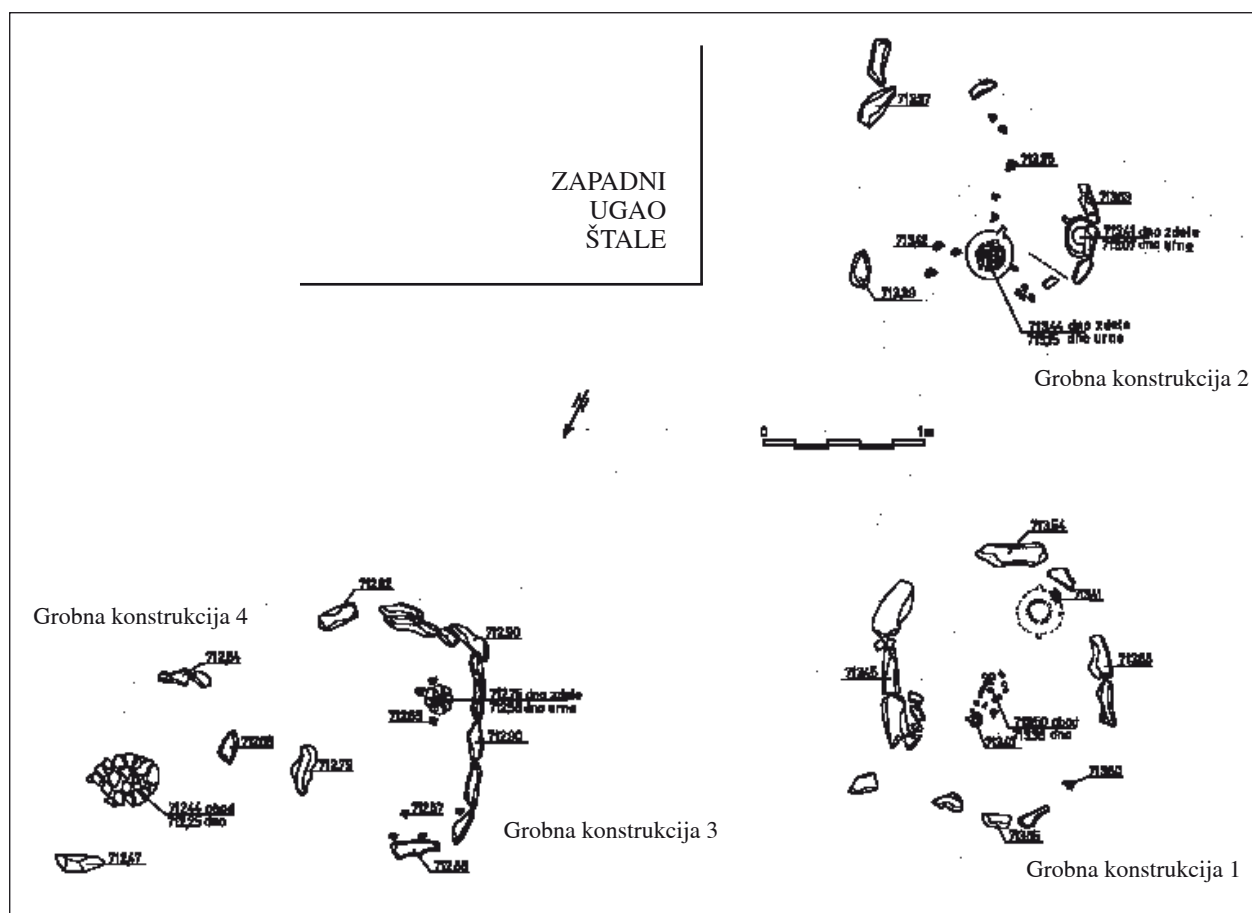
МИРОСЛАВА ЈОЦИЋ, Народни музеј, Лесковац
МИЛОРАД СТОЈИЋ, Археолошки институт, Београд

ВРАПЦЕ ОКУЋНИЦА МИХАЈИЛА ЈОЈИЋА

Некропола брњичке културне групе

Априла месеца 1998. године понуђена је на откуп Народном музеју у Лесковцу једна незнатно оштећена урна брњичке културне групе, која је ископана у дворишту Михајила Јојића у селу Врапце (парцела бр. 1215, катастарска општина Врапце, у власништву Јојић Милоша Михајила), СО Медвеђа. Стручњаци из Народног музеја у Лесковцу су, приликом обиласка терена, констатовали да се на окућници Михајила Јојића налази некропола брњичке културне групе. Јула месеца потписани су обишли овај локалитет и констатовали су да

се само на делу дворишта са којег је скинут хумусни слој (приликом нивелације терена) налази преко 10 гробних конструкција – кружних прстенова од вертикално постављених камених плоча и да се некропола простира и изван окућнице М. Јојића, негде на површини од око једног хектара. На једином природном улазу на ову локацију констатован је земљани бедем дужине од више десетина метара. Договорено је да се на овој локацији обаве хитна заштитна ископавања због чињенице да су ови гробови угрожени интензивном ерозијом.¹

Прилог 1. Врапце. Окућница Михајила Јојића. Ситуациони план истражене области некрополе

Августа месеца 1998. године обављена су заштитна ископавања, којом приликом су истражене четири гробне конструкције у оквиру којих је нађено укупно шест гробова (у два конструкцијама по два гроба, а у двама – по један гроб) и испитан је бред (Прилог 1, ситуациони план, Прилог 6, пресек кроз бред). Обављена су и рекогносцирања терена у околини ове некрополе. Том приликом, на око 1–2 km од ове некрополе, на локалитету Кућевштине пронађена је још једна некропола брњичке културне групе, док је у Сијаринској Бањи, на месту где се налази црква, констатовано насеље исте културне групе. На некрополи Кућевштине констатоване су бројне гробне конструкције истих карактеристика као оне на окућници Михајила Јојића.

Кроз село Врапце пролази можда и најбоља природна комуникација која повезује Лесковачку котлину са Косовом – долина реке Јабланице, а недалеко од некрополе у овом селу је превој преко којег пролази пут у косовски басен.

Некропола на окућници Јојић Михајила налази се на једној доста стрмој коси која се спушта према

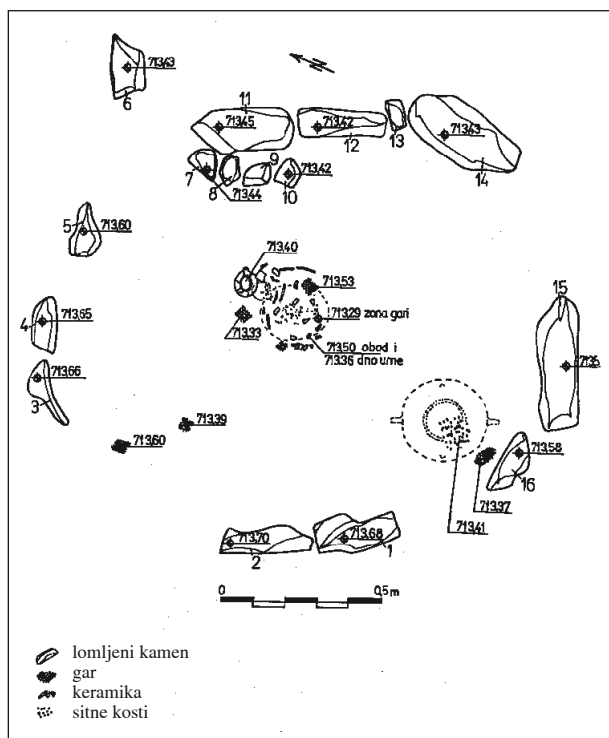
узаној долини Јојића потока. На самој коси има неколико јакних извора. На ову локацију може се једино стићи долином поменутог потока. Сам улаз, који се налази на источном делу некрополе, заштићен је поменути бредом.

Све гробне конструкције које су уочене, укупане (осим истражених још седам–осам) су у слоју израито тврде глине жутоцрвене боје. Грбови су у целини или делимично били окружени каменим конструкцијама – прстеновима, од усправно постављених камених плоча. Грбне конструкције обележене су бројевима од 1–4. Унутар гробних конструкција 1 и 2 су по два гроба, док је у веома оштећеним гробним конструкцијама 3 и 4 пронађен по један гроб (што не значи да је у њима постојао још неки гроб).²

ГРОБНА КОНСТРУКЦИЈА 1

У гробној конструкцији 1 налазила су се два гроба са спаљеним покојницима (Прилог 2, Прилог 2а). Урна коју су ископали власници парцеле, на

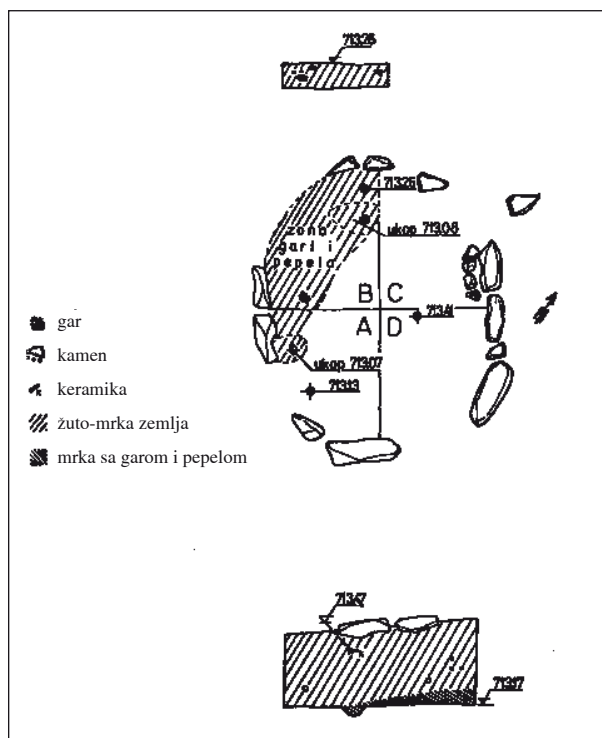

Прилој 2. Врайце. Окућница Михајила Јојића.
Гробна конструкција 1

којој се налази ова некропола, била је постављена покрај јужног краја каменог венца, док се други гроб налазио у центру каменог прстена. Пречник каменог прстена износи нешто преко једног метра. Прстен је само делимично компактан. По свему судећи, већ приликом стављања ових камених плоча није се тежило да се оне постављају једна тик уз другу, већ су ређане да оне визуелно формирају круг или елипсу. Није се много водило рачуна ни о томе да се плоче поставе на истом нивоу, тако да разлика међу њима достиже десетак и више см. Иначе, плоче су постављане на тај начин што је прво ископано одговарајуће лежиште за сваку од њих. Врх периферне урне (оне коју су ископали власници парцеле) био је петнаестак см нижи од врха најближег камена из прстена гробне конструкције. Врх централне урне, пак, био је 18 см нижи од највишег камена у прстену, а за пет см нижи – од врха најниже постављеног камена у прстену гроба.

По свему судећи, цела површина унутар прстена је ископана је до жељене дубине, затим су постављене урне које су потом засуте земљом. У земљи која се налазила изнад самих урни и око њих наишло се на трагове угљенисаног дрвета. Могућно је да су то остаци дрвене конструкције које су штитиле урне од притиска насуте земље. Трагови гара

Прилој 2а. Врайце. Окућница Михајила Јојића.
Гробна конструкција 1, пресеци

констатовани су и у свим осталим гробовима, изузев у гробној конструкцији 4.

Инвентар:

Централни гроб у гробној конструкцији 1

– Урна је у облику зделе изразито благе »S« профилације, танких зидова, лоше фактуре, мрке боје, израђена од земље која је помешана са ситним песком (Т. I/2). Обод је заобљен, разгрнут и на унутрашњој страни има пластични прстен. Врат је левкаст. Трбух је лоптаст, а на његовом најистуренијем делу налазе се четири брадавичасте дршке. Дно је пластично наглашено. Н – 0,10 м; R1 – 0,17; R2 – 0,065 м.

– Здела благе »S« профилације, танких зидова, лоше фактуре, мрке боје, са двама малим језичастим дршкама, која је служила као поклопац урне из ове конструкције (Т. I/3). Н – 0,11 м, R1 – 0,20 м, R2 – 0,07 м

Периферни гроб у гробној конструкцији 1

– Урна »S« профилације са двама хоризонтално бушним дршкама на рамену, дебљих зидова, добре фактуре, мркокрне и, местимично, окер боје, израђена је од земље помешане са ситним песком (Т. I/1). Обод је хоризонтално профилисан, а уз његову уну-

трашњу ивицу налази се пластичан прстен. Врат је конусан. Прелаз врата у раме наглашен је хоризонтално урезаном линијом. Дршке су троугластог пресека. На једнаком растојању од дршки налази се по једно брадавичасто испупчење окружено жлебом. Урна је била поклопљена каменом плочом. Н – 0,28 м; R1 – 0,10 м; R2 – 0,10 м.

ГРОБНА КОНСТРУКЦИЈА 2

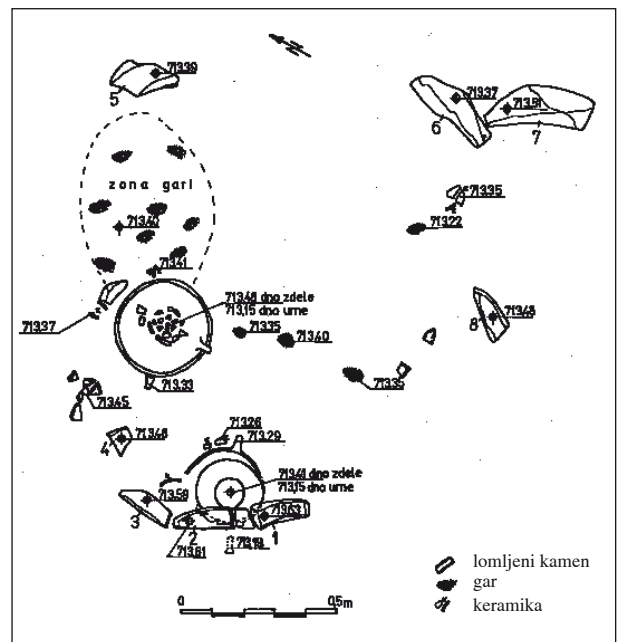
Камени прстен – гробне конструкције 2 сачуван је делимично, и то, само на западном делу, док су остале камене плоче из овог прстена дислоциране (Прилог 3). По свему судећи, пречник гробне конструкције износио је нешто преко једног метра. И у овој гробној конструкцији била су два гроба: централни и периферни. Врх централне урне је двадесетак см нижи од врха камене плоче из каменог венца који је чинио гробну конструкцију. Врх периферне урне, пак, налази се испод најнижег дела камене плоче из венца, односно – ова урна налазила се у целини испод нивоа каменог венца ове гробне конструкције. Око централне урне нађено угљенисано дрво – извесно остаци дрвене конструкције која је штитила урну од притиска земља, као што је то констатовано и у гробној конструкцији 1.

Инвентар

Централни гроб

– Урна са четири хоризонтално постављене дршке, дебљих зидова, добре фактуре, мрке боје, са траговима глачања, израђена је од земље помешане са фино пречишћеним песком (Т. I/4). Обод је хоризонтално профилисан, а уз унутрашњу ивицу има пластичан прстен. Врат је конусан. Прелаз врата у трбух наглашен је жлебом. Трбух је у облику спљоштене лопте. Дршке су троугластог пресека, а на спољној страни украшене су урезаним линијама дуж ивице. Крајеви дршки наглашени су попречно постављеним узаним пластичним тракама полукружног пресека. На правилном растојању између дршки налази се по једно брадавичасто испупчење оивичено жлебом. Дно је пластично наглашено. Н – 0,30 м; R1 – 0,10 м; R2 – 0,10 м.

– Здела – поклопац урне централног гроба, је »S« профилације, дебљих зидова, средње фактуре, мрке боје, трагови глачања, израђена од земље помешане са ситним песком (Т. I/5). Обод је хоризонтално профилисан, а уз унутрашњу ивицу има пластични прстен (као и најтипичније урне брњичке културне

Прилоз 3. Врайце. Окућница Михајила Јојића.
Гробна конструкција 2

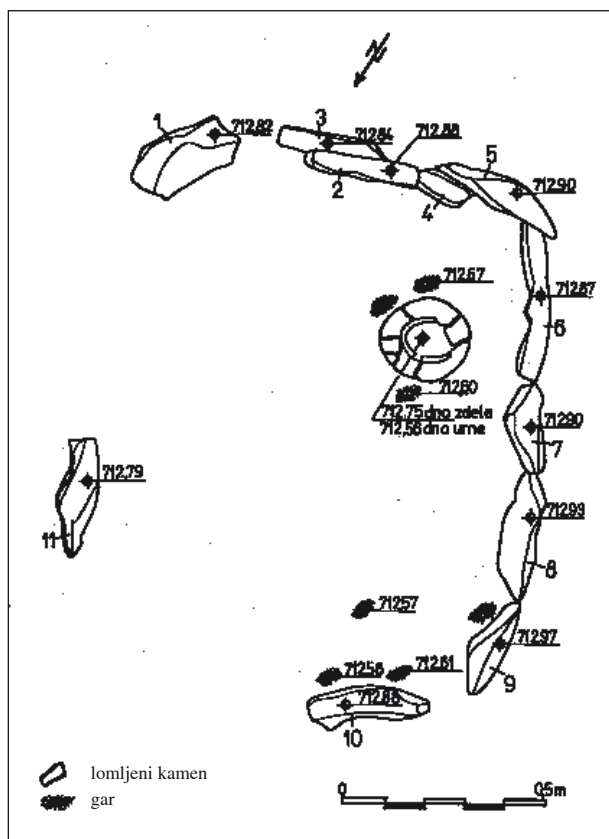
групе). Врат је кратак, левкаст. Трбух је лоптаст. На рамену се налазе две хоризонтално бушне дршке, а између њих – по једно брадавичасто испупчење. Дршке имају троугласт пресек. Н – 0,13 м; R1 – 0,27 м; R2 – 0,12 м.

– Благобиконичан пехар са једном дршком, танких зидова, лоше фактуре, окер боје (Т. I/6). Обод је стањен, отвор елипсоидан, а врат је конусан. На најистуренијем делу трбуха налазе се три правилно распоређена брадавичаста испупчења. Дршка је полукружног пресека и на горњем делу угласто је моделована. Н – 0,06 м; R1 – 0,45 м; R2 – 0,03 м.

Периферни гроб

– Урна са две дршке, дебљих зидова, средње фактуре, мркоцрне боје са траговима глачања (Т. II/1). Обод је прстенаст, хоризонтално профилисан, са карактеристичним пластичним прстеном на унутрашњој ивици. Врат је конусан. Прелаз врата у раме наглашен је жлебом. На рамену су две хоризонтално бушне дршке, троугластог пресека, између којих се налази по једно брадавичасто испупчење. Н – 0,30 м; R1 – 0,10 м; R2 – 0,10 м.

– Здела – поклопац периферне урне, »S« профилације, дебљих зидова, средње фактуре, мрке боје, израђена од земље помешане са ситним песком, мрке боје (Т. II/2). Обод је разгрнут и заравњен. Врат је конусан. Прелаз врата у трбух наглашен је хоризонтално урезаном линијом. Трбух је

Прилог 4. Врайце. Окућница Михајила Јојића.
Гробна конструкција 3

благобиконичан, а на његовом најистуренијем делу налазе се четири пластична задебљања. Дно је пластично наглашено. Н – 0,14 м; R1 – 0,24; R2 – 0,10 м.

Прилог

– Шоља са једном дршком, дебљих зидова, лоше фактуре, окерцрвене боје, израђена од земље која је помешана са песком (Т. II/3). Обод је благо разгнут, задебљан (кружног пресека). Врат је цилиндричан, а трбух лоптаст. Дршка је кружног пресека. Н – 0,07 м; R1 – 0,09 м; R2 – 0,07 м.

– Брус језичастог облика од ситнозрног камена (филит ?), сивозелене боје (Т. II/4). Уз заобљени крај налази се мали отвор за везивање. 0,067 – 0,021 – 0,0035 м. Брус је пронађен између централне и периферне урне у гробној конструкцији 2, у нивоу дна урне из централног гроба.

ГРОБНА КОНСТРУКЦИЈА 3 – Гроб 3

Камени венац гробне конструкције 3, који је био овалног облика, оштећен је (Прилог 4). Потпуно је

очувана јужна и западна страна овог венца. У југозападном делу ове конструкције пронађен је један гроб. Врх урне је 25 см нижи од врха најближих плоча из прстена. Изнад и око урне пронађено је угљенисано дрво, као у гробним конструкцијама 1 и 2. Угљенисано дрво пронађено је у северозападном делу гробне конструкције, што указује да се и у оквиру ње можда налазио још неки гроб.

Инвентар

Инвентар овог гроба сачињавају урна и здела – поклопац урне.

– Урна је мањих димензија са две хоризонтално бушне дршке, тањих зидова, средње фактуре, окер боје, израђена од земље помешане са ситним песком (Т. II/5). Обод је заобљен. Отвор је деформисан. Врат је конусан. Прелаз врата у трбух наглашен је хоризонталним жлебом. Дршке, које су троугластог пресека, повезују горњи део врата и раме. Н – 0,24 м; R1 – 0,10 м; R2 – 0,10 м.

– Здела благе »S« профилације, дебљих зидова, средње фактуре, мрке боје, израђена је од земље која помешана са финијим песком (Т. II/6). Здела је деформисана, због чега је добила елипсоидан отвор. Обод је заравњен, а врат – цилиндричан. Прелаз врата у трбух наглашен је хоризонталним жлебом. Трбух је благобиконичан. На рамену се налазе четири брадавичасте дршке. Н – 0,10 м; R1 – 0,15 м; R2 – 0,065 м.

ГРОБНА КОНСТРУКЦИЈА 4 – гроб 4

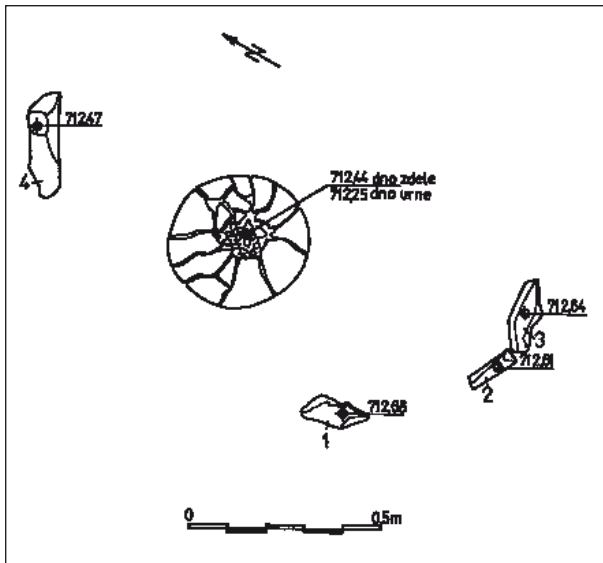
Од гробне конструкције у *in situ* положају налазе се само два камена са њеног јужног дела (Прилог 5). Врх урне је 20 см ниже у односу на поменуто камење из прстена.

Инвентар

– Урна са две дршке, дебљих зидова, средње фактуре, мркоцрвене боје, која је израђена од земље помешане са песком (Т. II/7). Обод и највећи део врата недостају. Прелаз врата у раме наглашен је хоризонталним жлебом. На рамену су две хоризонтално бушне дршке, троугластог пресека, између којих се налази по једно брадавичасто испупчење. Н – 0,30 м; R1 – 0,10 м; R2 – 0,11 м.

– Здела благе »S« профилације, дебљих зидова, средње фактуре, мрке боје, израђена од фино пречишћене земље помешане са финим песком (Т. II/8). Обод је заравњен. Отвор је деформисан – елипсоид-

Прилој 5. Врапце. Окућница Михајила Јојића.
Гробна конструкција 4

дан. Врат је цилиндричан, а трбух благобиконичан. На најистуренијем делу трбуха налазе се четири мање језичасте дршке. Н – 0,13 м; R1–0,28 м; R2 – 0,13 м. Занимљиво је да недостаје онај део урне из гроба 4 који је био покривен овом зделом!

АНАЛИЗА МАТЕРИЈАЛА

Керамика

У керамици са некрополе брњичке културне групе заступљене су четири керамичке форме, и то: (1) посуде већих димензија, наглашене висине, са хоризонтално бушним дршкама на рамену какве су пет од укупно шест урни са ове некрополе (Т. I/1,4; Т. II/1,5,7), (2) зделе »S« профилације (Т. I/2–3,5; Т. II/1,4,6) са дршкама (језичастим, брадавичастим, хоризонтално бушним) на најистуренијем делу трбуха, од којих су четири биле поклопци урни док је једна служила као урна. Са по једним примерком заступљене су (3) шоље са једном дршком (Т. II/3) и (4) пехари са једном дршком (Т. I/6).

Посуде већих димензија, наглашене висине (урне)

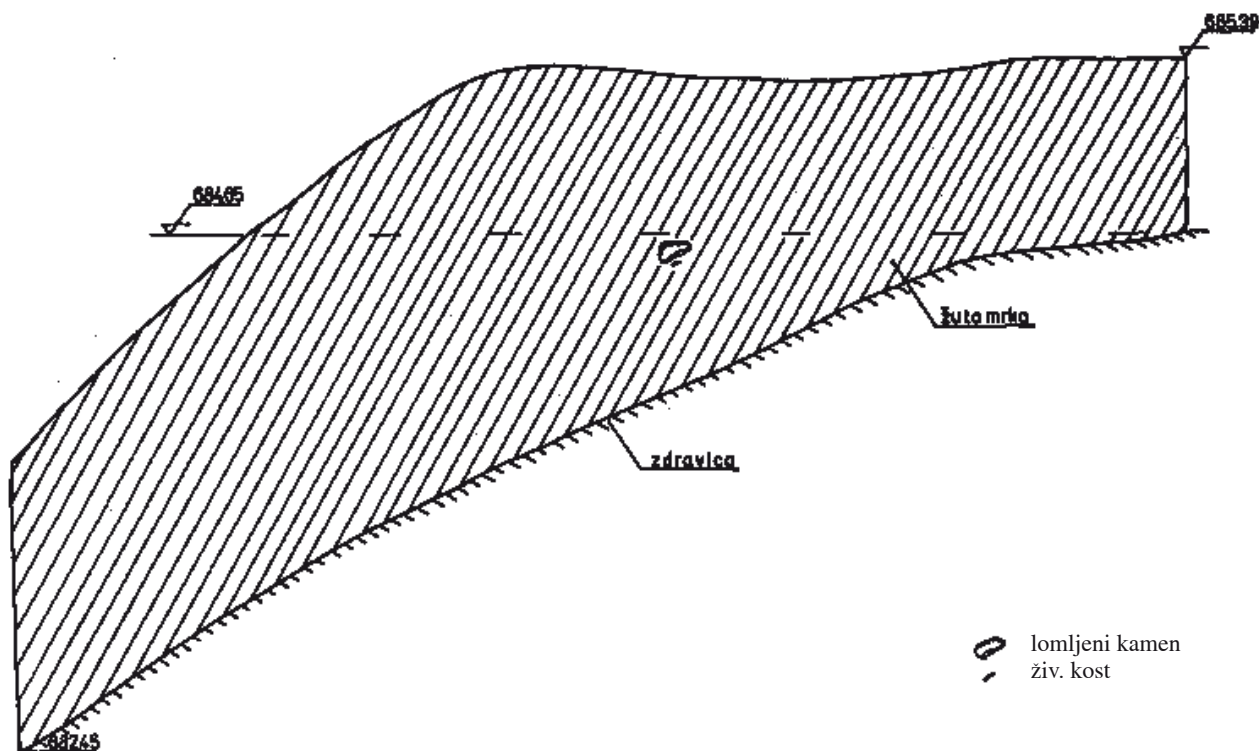
Од пет посуда ове врсте четири припадају истом типу; то су урне са хоризонтално профилисаним ободом, дужим купастим вратом, хоризонтално бушним дршкама и брадавичастим испупчењима на рамену (Т. I/1,4; Т. II/1–7), док једна урна има стањен обод, кратак купаст врат, високо постављене

дршке (које полазе испод обода) и благобиконични трбух (Т. II/5). Три урне са хоризонтално профилисаним ободом имају пластичан прстен на унутрашњој ивици обода. Извесно је да је и четврта урна (из гроба 4) истог типа (којој недостаје обод и горњи део врата) имала исти обод као и ове три урне. Три урне овог типа имају по две хоризонтално бушне дршке на рамену, а једна – четири. Урна са четири дршке је једино до сада пронађена урна брњичке културне групе чије су дршке украшене и, осим тога, завршавају се попречно постављеним пластичним тракама. Аналогије за урне са хоризонтално профилисаним ободом и пластичним прстеном уз отвор су бројне. У ближним регијама аналогије су најизразитије међу примерцима из: Доње Брњице,³ Доње Топонице,⁴ Горње Стражаве,⁵ Граштице,⁶ Скопља,⁷ Карагача,⁸ Латинског гробља,⁹ Мађилке,¹⁰ Тогочевца,¹¹ Улпијане,¹² Читлука,¹³ Сурдула¹⁴.

Занимљиво је да није сачуван онај део урне из гробне конструкције 4 који је био покривен зделом – поклопцем. За ову појаву могућно је објашњење да је урна претходно биле већ окрњена и да је само преостали њен део покривен зделом.

Зделе

Зделе су служиле као поклопци урне осим једне која је искоришћена као урна. Све зделе су варијанте истог типа – у питању су посуде »S« профилације. Једна здела – која је послужила као урна у гробној конструкцији 1 изразито је благе профилације, а за њу је посебно карактеристичан жлеб уз унутрашњу ивицу обода који на неки начин одговара прстену уз унутрашњу ивицу на посудама наглашене висине – урнама са овог локалитета, односно најраспрострањенијој врсти урни брњичке културне групе уопште. Типолошки њој су сличне извесне зделе из Граштице¹⁵ и из Мађилке¹⁶. Готово исте карактеристике (осим жлеба на унутрашњој страни обода) има и здела која је чинила поклопац претходно описаној здели – урни. Оштрије профилације у односу на ову зделу је здела из периферног гроба гробне конструкције 2, којој су донекле слични поједини примерци здела из Граштице¹⁷, Латинског гробља¹⁸ и Улпијане¹⁹. Ови примерци разликују се од зделе из Врапца по знатно наглашенијем дну и већим брадавичастим дршкама. Зделе – поклопци урни из гробних конструкција 3 и 4, типолошки су сличне: имају незнатно разгрнут и заравњен обод, скоро цилиндричан (незнатно левкаст) врат и благобиконичан трбух. На најистуренијем делу трбуха здела из гробне конструкције 3 има брадавичасте,

Прилог 6. Врапце. Окућница Михајила Јојића. Источни профил

а здела из гробне конструкције 4 – мале језичасте дршке. Разлика између ове две зделе је у односу висине и ширине; код примерка из гробне конструкције 3 је мања, а код зделе из гробне конструкције 4 – је већа. Само по левкастом врату разликује се здела из периферног гроба из гробне конструкције 2, у односу на претходно две описане зделе. Здела из централног гроба гробне конструкције 2 разликује се од осталих здела са ове некрополе по томе што јој је обод хоризонтално профилисан, на чијој се унутрашњој ивици налази пластичан прстен, као код најтипичнијих урни брњичке културне групе, и што има две хоризонтално бушне дршке. Директне аналогије за ову зделу нема међу до сада пронађеним брњичким зделама.

Може се закључити да ова керамичка форма из Врапца, и поред неумњиве сличности са зделама са осталих некропола брњичке културне групе, ипак има неке специфичне типолошке одлике. У овом смислу посебно се издваја здела – урна централног гроба из гробне конструкције 1 која уз унутрашњу ивицу има жлеб, попут прстена на најзаступљенијој форми урни брњичке културне групе. И здела из централног гроба гробне конструкције 2, чији је обод обликован на начин особен за најзаступљенији облик брњичких урни, управо по овом детаљу, представља специфичну керамичку форму.

Шоље

Шоља из Врапца (из гробне конструкције 1) нема директне аналогије међу до сада пронађеним шољама брњичке културне групе. Карактеристичан елемент брњичке културне групе на овој шољи јесте заобљен обод (кружног пресека), испод којег се налази хоризонтални жлеб.

Пехари

И пехар из гробне конструкције 2 нема директне аналогије међу међу до сада пронађеним пехарима са једном дршком брњичке културне групе. По профилацији дршке (угласта профилација на горњем делу) и облику рецепијента овај пехар је веома сличан двоухом пехару из Новопазарске Бање.²⁰

Брус

Сличан брус овом примерку из села Врапце чинио је прилог у гробу 7, са некрополе Клучка у Скопљу.²¹

ХРОНОЛОГИЈА

Поставља се питање хронолошког односа испитаних гробова у селу Врапце.²² Имајући у виду чињеницу да се периферни гроб у гробној конструкцији

2 налази делимично испод каменог венца, док се други гроб налази у самом центру, може се закључити да је гробна конструкција подигнута приликом сахране покојника из централног гроба, при чему је камени венац делимично постављен и преко већ постојећег гроба. Према томе, извесно је да је периферни гроб случајно обухваћен овом гробном конструкцијом и да је старији од централног гроба. Највероватније, иста је ситуација и у гробној конструкцији 1 – периферни гроб је старији од централног гроба. Извесно је, такође, да је гроб у југозападном делу гробне конструкције 3 уствари затечени гроб, који је случајно обухваћен каменим венцом подигнутим око гроба у њеном центру, који је, заједно са северним и источним делом каменог венца уништен. С обзиром на централни положај, у односу на камени прстен, гробна конструкција 4 изграђена је за сахрану покојника чији су остаци нађени у једином гробу унутар ње.

Може се закључити: да су периферни гробови (односно гробови који су случајно обухваћени каменим венцима) – старији од централних гробова из гробних конструкција. Према томе на некрополи у селу Врапце постоје два хоризонта захрањивања – старији – без гробних конструкција и млађи који одликују гробне конструкције у виду камених прстенова. У овом тренутку може се са пуно основа претпоставити да та два хоризонта репрезентују две сукцесивне хронолошке фазе брњичке културне групе на овом простору. Иако се тренутно располаже са релативно малим бројем предмета из гробова из Врапца, индикативно је да управо из централног гроба потиче једина урна са ове некрополе са четири дршке (и четири брадавичасте дршке) која је, уз то, и декорисана (урезивањем). Занимљиво је, такође, да је здела која је поклапала ову урну типолошки најразуђенија међу зделама са ове некрополе и једино она има хоризонтално профилисан обод (као код најзаступљенијих урни брњичке културне групе) и две врсте дршке на рамену – брадавичасте и хоризонтално бушне. Осим тога једино су у гробовима у центру каменог прстена нађени прилози (у гробној конструкцији 1 – шоља, а у гробној конструкцији 2 – пехар и брус).

Сондирањем бедема на улазу у некрополу потврђено је да је у питању вештачки одбрамбени објекат, на шта упућују слојеви нанете земље и археолошки налази: керамика (брњичке културне групе), кости и ломљени камен, који су налажени у свим нивоима овог фортификационог објекта. Није, међутим, још увек утврђено да ли је овај бедем шти-

тио саму некрополу или, евентуално, насеље које се налазило одмах покрај некрополе.

Без одговора остаће и питање због чега је једна овако мала, неподесна за земљорадњу, планинска регија, толико густо била насељена да су истовремено настале чак две и то велике некрополе на растојању од око једног километра. Могућно је да је овакву густину насељености условљавао интерес да се контролише кључна тачка (превој) пута који је повезивао Поморавље са Косовом (у непосредној близини некрополе констатован је велики број вишеслојних насеља на узвишицама, могућно је да су се ту налазиле и градине брњичке културне групе, као што је то утврђено у бујановачко-врањској котлини и у оближњој Сијаринској Бањи). Није искључено да је и рудно богатство у племенитим и другим металима ове регије, која припада можда и најбогатијем златоносном подручју на централном Балкану (у чијем се средишту налази још увек активни рудник злата Леце), утицало на бројност брњичке популације на овом простору. Прилог овој другој хипотези су чести налази шљаке у Јојића потоку, који с једне стране оивичава некрополу!

¹ Средства за ископавања обезбедили су: СО Медвећа, Министарство културе Републике Србије, Народни музеј у Лесковцу и Археолошки институт, из пројекта Етнокултурна прожимања централног Балкана и Подунавља у гвоздено доба; стручну екипу, поред потписаних сачињавали су: А. Булатовић, З. Ђорђевић, К. Николић, Т. Стефановић, Ж. Милановић, Н. Цветковић и С. Јоцић, археолози, конзерватори, студенти археологије; илустрације предмета: Милош Савковић; техничка документација Александар Булатовић; геодетска подлога: Катастар СО Медвећа.

² Експертизу остатака скелета извршила је К. Zoffmann Zsuzanna, антрополог, и констатовала да је у централном гробу гробне конструкције 2 сахрањена *adultus* жена, у периферном гробу у истој конструкцији – *adultus* особа, у гробу у гробној конструкцији 3 – *infans* I, а у гробу у гробној конструкцији 4 – *adultus* жена.

³ Д. Срејовић, Праисторијска некропола у Доњој Брњици, *Гласник музеја Косова и Метохије*, IV–V, Приштина 1959–1960, Т. I/1,4, Т. II/5, Т. IV/1,3–6, Т. V/1–3,5, Т. VI/5.

⁴ В. и Л. Трбуховић, *Доња Тојоница, дарданска и словенска некропола*, Прокупље – Београд, 1970, 71, сл. 11, 73, сл. 18, 85, сл. 58.

⁵ Д. Крстић, Праисторијске некрополе у Горњој Стражави, *Зборник Народне музеја*, XIV–1, Београд 1992, Т. III–V, Т. VI/5, Т. VII.

⁶ Х. Мехметај, Праисторијска некропола у Граштици, *Гласник Друштва конзерватора Србије*, 17, Београд 1993, Т. I/3,5.

⁷ D. Mitrevski, A Brnjica Type Necropolis near Skopje, *Starinar* 43–44, 1992/1993, Beograd 1994, Fig. 1/2, 4, Fig. 2/1.

⁸ Д. Срејовић, *op. cit.*, 105, слика 16–17.

⁹ З. Летица, Пештар у бронзано и гвоздено доба, *Starinar* 32, 1982, Т. IV/1–2.

ХРОНИКА ИСКОПАВАЊА

¹⁰ М. Јевтић, Праисторијска некропола у Пироту – прилог познавању брњичке групе, *Гласник САД*, 6, Београд 1990, Т. II/8, Т. III/10.

¹¹ С. Ерцеговић-Павловић, Д. Костић, *Археолошки споменици и налазишта лесковачког краја*, Београд 1988, 24.

¹² Г. Цветковић-Томашевић, Улпијана – Археолошка ископавања у средишту и јужном делу античког града, *Саопштења Републичког завода за заштитишту споменика културе XV*, Београд, 1983, Т. VIII.

¹³ Непубликовано, материјал ми је познат из аутопсије

¹⁴ В. Hansel, R. Vasić, *Archaeologica Jugoslavica*, 20–21, 1980–1981, 69, – Abb. 7/1.

¹⁵ Н. Mehmetaj, op. cit., Т. I/6–10.

¹⁶ М. Јевтић, op. cit., Т. II/1–2.

¹⁷ Н. Mehmetaj, op. cit., Т. I/7.

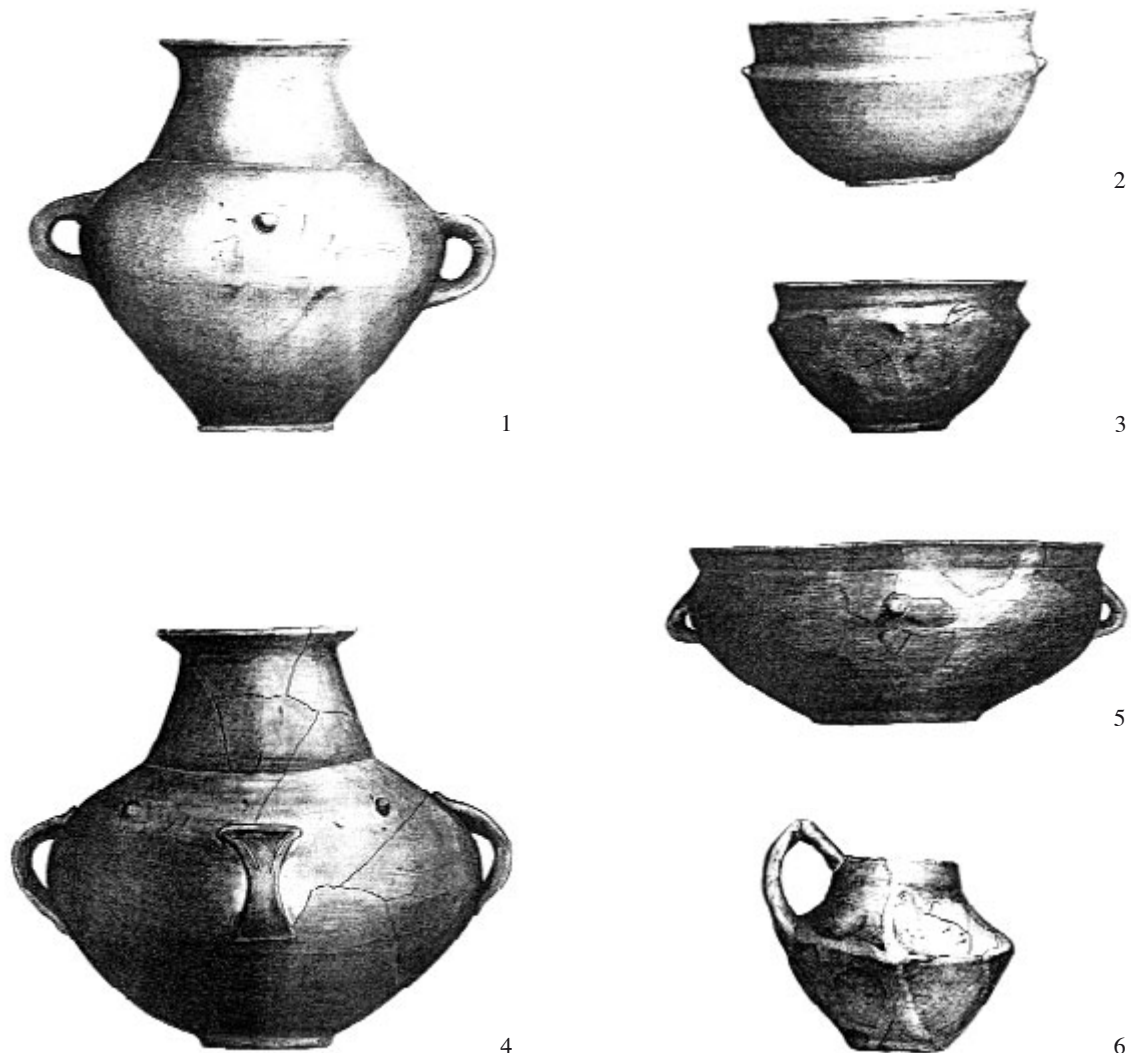
¹⁸ З. Летица, op. cit., Т. IV/4–6.

¹⁹ Г. Цветковић-Томашевић, op. cit., VII.

²⁰ Непубликовано, пехар ми је познат из аутопсије.

²¹ D. Mitrevski, op. cit., Fig. 2/4.

²² Питање релативне хронологије гробова са некрополе у селу Врапце у оквиру брњичке културне групе обрађен је у раду Брњичка културна група у басену Јужне Мораве – Генеа, развој и хронологија, *Старинар L*, Београд 2001, 9–59.

Табла I

1

2

3

5

4

6

7

8